

Yapay Zeka ile Ailenin Dönüşümü: Maneviyat, Anlam Arayışı ve Dijital Rehberlik

Kadri Kınık¹

Özet

Dijitalleşme, yapay zekâ teknolojilerinin gelişimiyle birlikte yeni bir aşamaya geçilmiştir. Geline bu aşamada insanın yaşamı çok yönlü etkilenmektedir. Özellikle yapay zekanın günlük hayata entegre olması, aile içi rol ve sorumluluklarının yeniden değerlendirmesine ve tanımlanmasına yol açmıştır. Bireylerin gündelik ve aile hayatını önemli derecede etkilemiştir. Ayrıca bireylerin bu mecraları maneviyat, anlam arayışları ve dijital rehberlik için de kullandığı görülmüştür. En nihayetinde birey ve ailelerin yapay zekâ desteğini kullanarak danışmanlık hizmetleri de aldıkları görülmektedir. Aynı zamanda danışmanlar da bu destekten yararlanmaktadır. Özellikle bireylere bireysel danışmanlık hizmeti sağlayan danışmanlar, yapay zekâyı kullanarak bireylerin psikososyal durumlarını gözlemleyebilmekte ve bunun sonucunda biyopsikososyal ihtiyaçlarına yönelik kişisel tavsiyelerde bulunabilmektedir. Özellikle yapay zekâ araçlarının istenildiği takdirde geri bildirimde bulunması aile ve yapay zekâ etkileşimini arttırmaktadır. Bu etkileşim ve destek ise beraberinde dijital aile danışmanlığı hizmetini ortaya çıkarmaktadır.

Dijital aile danışmanlığı hizmetinin, danışmanlara mali ve zaman tasarrufu sağlaması, coğrafi sınırlar aşarak, kolay erişilebilirlik niteliğini taşıması aileler arasında kullanım yaygınlığını arttırabilmektedir. Bu yönüyle çevrimiçi aile danışmanlığı hizmetinin aile içinde üyelerin görev ve rol dağılımına rehberlik etmesi, aile üyelerinin sorumluluklarını hatırlatılması, birlik ve beraberliği geliştirmesi gibi pozitif yönleri ön plana çıkmaktadır. Bununla birlikte etik çerçeve, veri güvenliği, gizlilik ve mahremiyet gibi kaygılar bu etkileşim sürecini çok kritik bir noktaya taşımaktadır. Özellikle gündelik hayatımızın ayrılmaz bir parçası haline gelen dijitalleşmesiyle birlikte, zamansal ve mekânsal olarak mahremiyetin alanı daralmış, bireylerin ve ailelerin mahremiyet kaygıları giderek artmış ve bu kaygı dijital alanlara taşınmaya başlamıştır. Bu noktadan

1 Dr. Öğr. Üyesi. Munzur Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü, kadri.kinik@munzur.edu.tr, ORCID: 0000-0001-9673-8840

hareketle dijital mahremiyet sorunu, çok erken yaşlardan itibaren teknolojiyle tanışan “dijital neslin” ve ailelerinin temel gündemi hâline gelmiştir. Bu çalışmada dijitalleşmeyle birlikte ortaya çıkan yapay zekanın ile aile yapısına olan etkisini irdelemek bireysel, ailevi ve toplumsal sonuçlarını analiz ederek bu yönde önleyici koruyucu ve rehabilite edici hizmetler sunmaktadır.

1. Giriş

Günümüz dünyasında dijital ortamlar, ebeveynler için çok pratik bilgi ve uygulamaları içeren bir mecra halini almıştır. Ebeveynler hem anne baba rollerini sergilemek hem de kendi bilgi, beceri ve deneyimlerini aktarmak için bu mecralardan destek almaktadır (Lupton vd., 2016). Özellikle 2000’li yılların başlarından günümüze doğru bu mecralar annelik ve babalık rollerinin sürdürüldüğü alanlara dönüşmüştür. Anne ve babaların söz konusu mecralarda edindikleri bilgi ve beceriyi hızlı, devamlı, detaylı, eğlenceli ve güvenli bir şekilde değerlendirmeleri dijital mecralarının entegrasyonun oluşumuna zemin hazırlamıştır (Lupton, 2016). Ayrıca her mecraın kendine has özellikleri mevcuttur. Bu özelliklerle ebeveynlere farklı amaç ve ihtiyaçlarına yönelik çok boyutlu ve detaylı içerikler sunmaktadır. Dijitalleşme sürecinden önce anne ve babalar ebeveynlik rolleriyle ilgili bilgi ve becerileri kendi ebeveynlerinden ve yakın çevrelerinden öğrenmekteyken, bu mecraların ortaya çıkıp hayatın her alanında yaygınlaşmasıyla birlikte bu mecralarda sağlıklı bilgiler sunan anne ve babalar uzman kişilerden de bu bilgileri edindikleri görülmüştür. Ebeveynler kendi hayatlarını kolaylaştıran her değişim ve dönüşümden esinlenmekte ve etkilenmektedir. Bunun sonucunda aile yapısı dönüşmektedir. Aile dönüşümü ise, aile içi iletişim ile etkileşiminin değişmesine neden olmakta ve anne/baba-çocuk etkileşimini de sınırsızlaştırmaktadır. Ezcümle dijital platform ve uygulamalar, anne ve babalar tarafından çocuklarını sağlıklı bir şekilde yetiştirebilmek için bir materyal olarak kullanılmaktadır (Brownlie ve Spandler, 2018; Buse vd., 2018; Ünlü, 2025). Çünkü dijital dönüşüm sadece teknolojik anlamda değil; aynı zamanda psikolojik, sosyolojik, kültürel ve varoluşsal sonuçlar da üretmektedir. Özellikle bilgi ve iletişim teknolojilerinin hayatın her alanında yaygınlaşması ve kullanılmasıyla birlikte bireysel, ailevi ve toplumsal ilişkiler ağ temelli bir yapıya evrilmiştir. Nitekim bu konuyla ilgili Manuel Castells (2011), ağ toplumunda gücün ve anlamın dijital ağlar üzerinden üretildiğini ifade etmiştir. Ayrıca bu ağlar sonucunda aile kurumunun da etkilendiğini ve yeniden konumlandığını açıklamıştır. Yani aile artık yalnızca biyolojik ve hukuki bir birlik olarak açıklanamaz. Aynı zamanda dijital etkileşim ağlarının düğüm noktası olarak değerlendirilmektedir. Dijitalleşme, yapay zekâ teknolojilerinin gelişimiyle birlikte yeni bir aşamaya geçilmiştir. Bu dönüşüm insanın yaşamını çok yönlü etkilemektedir. Nitekim Sherry Turkle (2017), dijital araçların bireylerin yakınlık, empati ve bağlanma

biçimlerini değiştirip dönüştürdüğünü açıklamıştır. Yani teknoloji bir yandan bağlantıyı artırmakta diğer yandan ise derinlik kaybına yol açabilmektedir. Bu çerçevede değerlendirildiğinde aile içi iletişimin, yüz yüze etkileşimden algoritmik aracılı etkileşime doğru dönüştüğü söylenebilmektedir. Özellikle yapay zekanın günlük hayata entegre olması, aile içi rol ve sorumlulukların yeniden değerlendirilmesine ve tanımlanmasına yol açmıştır. Bireylerin gündelik ve aile hayatını önemli derecede etkilemiştir. Örneğin ailelerin ders programı oluşturmalarını, çocukların akademik takibi ve onların psikososyal destek süreçlerini dijital mecra ve uygulamalar aracılığıyla sürdürmelerini sağlamaktadır. Ayrıca bu mecralarda bireylerin maneviyat, anlam arayışları ve dijital rehberlik için de kullanıldığı görülmektedir. Söz konusu mecraların maneviyat bağlamında değerlendirildiğinde dijitalleşmenin varoluşsal bilinç ve maneviyat ile anlam ürettikleri ortaya çıkmıştır. Kenneth Pargament (2011)'e göre maneviyat, bireyin stresle başa çıkma ve anlamlandırma sürecinde merkezi rol üstelenmektedir. Froma Walsh (2015) aileyi bir arada tutan, birlik ve beraberliği sağlamaştıran kolektif anlam olarak tanımlamaktadır. Günümüzde yaşanan bu efektif süreçler dijital araçlarla sıkı bir etkileşime girilmiştir. Örneğin çevrimiçi ibadetler ve uygulamaları, meditasyon uygulamaları, dijital rehberlik ve dijital topluluklar günlük yaşamlarını ve aile içi maneviyat durumu ciddi derecede etkilemiştir (Floridi, 2021; Zuboff, 2024). Nitekim bu süreçlerde yaşanan değişim ve dönüşümler ebeveynlerin günlük yaşamlarını ciddi manada kolaylaştırmıştır. Bununla birlikte insanları dijital anlam ciddi risk ve tehdit türleriyle karşı karşıya getirmiştir. Özellikle anne babaların üstlendikleri ebeveynlik rollerine dair bilgilerinde eksiklikler yaşadığında, bu eksiklikleri giderebilmek ve bunlara çözüm üretebilmek için dijital platform ve uygulamalara başvurdukları görülmüştür. Bu durum beraberinde bireylerin çok sayıda dezenformatif bilgi ve içeriklere maruz kalmasına neden olmaktadır (Metzger, 2007) Anne ve babalar açısından değerlendirildiğinde ise bu dezenformatif bilgi ve içeriklerin pratiğe dönüştüğünde, doğrudan aile bireylerinin dijital mahremiyet ve güvenlik tehdidini oluşturduğu söylenebilir.

Çalışmanın amacı, dijitalleşmenin etkisiyle hızlı bir şekilde gelişen yapay zekânın anne baba rollerini, aile içi iletişimi, etkileşimi ve maneviyatı ne şekilde dönüştürdüğünü detaylı ve derin bir perspektifle incelemeyi amaçlamaktadır. Çalışmanın önemi, dijital mecraların ve uygulamaların aile yapısını değiştirmekte ve dönüştürmekte; anne ve babalar için hem bilgi kaynağı hem de uygulama için bir rehber olarak işlev görmesini sağlamaktadır. Bunun sonucunda dijital mecra ve uygulamaların sadece teknolojik anlamda değil; aynı zamanda biyopsikososyal ve kültürel sonuçlar doğurduğundan kaynaklanmaktadır. Çalışmanın genel çerçevesi ise dijital mecra ve uygulamaların anne ve baba rollerinin pratiklerini kolaylaştırmakta; diğer yandan bu mecra ve uygulamaların

aile içi gizlilik, mahremiyet, güvenlik ve anlam arayışını yeniden şekillendirdiği ortaya koymaktadır.

2. Yapay Zekâ Nedir? Ailenin Dijital Ortamla Buluşması

Yapay zekâ, çevresini algılayabilen, yorumlayabilen, değerlendirebilen, verilerden öğrenebilen ve kendisine hedef koyan bir şey hakkında kararlar üretebilen sistemler bütününe denilmektedir (Haenlein ve Kaplan, 2019). Yapay zekâ ile ilgili ilk çalışmalar 20. yüzyıl ortalarından itibaren başlamıştır. Yapay zekâ kavramını ilk olarak kullanan kişi ise 1956 yılında McCarthy'dir. Gelişmiş algoritmalar sayesinde zamanla ilerleme katetmiştir. Bunun sonucunda bilim insanları tarafından yapay zekaya farklı anlamlar yüklenmiş ve farklı tanımlamalar yapılmıştır (Saçan vd., 2022). Stuart Russell ve Peter Norvig (2021), yapay zekayı rasyonel ajan çerçevesinde değerlendirmiş ve insana benzer bir karar verme mekanizmasının olduğunu vurgulamaktadır. Günümüzde derin öğrenme ve doğal dil işleme teknikleri makineyle öğrenilmiştir (Abidoğlu, 2025). Bu öğrenme biçimiyle makineler aile yaşamını doğrudan etkilemiş ve aile yaşamının vazgeçilmez parçası olmuştur. Makinelerin zamanla gelişip dönüşmesiyle birlikte akıllı ev sistemleri ve dijital asistanlar ortaya çıkmaya başlamıştır. Bunun sonucunda akıllı ev sistemleri ve dijital asistanlar gündelik aile yaşamını kolaylaştırmıştır. Ancak bu durum mahremiyet ve güvenlik tartışmalarını da beraberinde getirmiştir (Zuboff, 2024). Özellikle yapay zekanın aile ortamına girmesi aile içi rol dağılımını, karar alma süreçleri ve iletişim biçimini doğrudan etkilemiş ve algoritmik anlamada dijital rehberliğin önemini ortaya çıkarmıştır. Örneğin çocukların hangi ürünü alacağı, hangi içeriğe maruz kalacağı veya hangi platformu kullanacağı konusunda algoritmalar sayesinde kolayca belirlenebilmektedir. Bu durumların ortaya çıkması aile içi ebeveyn otoritesi ile algoritmik öneri sistemleri arasında güç dengesi problemi yaşanmasına neden olabilmektedir. Yaşanan bu problemler ise ailelerde ruh sağlığı problemlerini ortaya çıkarmakta ve aileleri olumsuz bir şekilde etkilemektedir (Barhalescu, 2025; Gavrilă-Ardelean, 2021). Bu konuda aktarılan Avrupa Parlamentosu (European Parliament, 2022) verilerine göre, 2023 yılında dijitalleşme Avrupa'daki bireylerin %46'sını depresyon veya anksiyete gibi duygusal ya da psikososyal sorunlarla karşı karşıya bırakmıştır.

2.1. İnsan–Makine Etkileşiminin Ailedeki Rolü

İnsan–makine etkileşimi sadece teknik bir süreç olarak değerlendirilmemelidir. Bu etkileşim aynı zamanda sosyo-duygusal bir deneyim sürecidir. Çocuklar ve gençler dijital asistanlarla konuşarak etkileşim kurarak bilgi edinmekte ve duygusal, psikolojik destek almaktadırlar. Ancak bu etkileşimin hem avantajları hem dezavantajları bulunmaktadır. Avantajları bireylere zamanlarından

tasarruf sağlama, gündelik yaşamlarını kolaylaştırma ve anında bilgiye erişimi sağlamasıdır. Dezavantajları ise aile içi gizlilik, mahremiyet ve güvenlik ihlal ettiği görülmüştür. Bu konuda bilim insanları farklı görüşler de belirtmişler. Nitekim Sherry Turkle (2017), dijital araçların bireylerin empati duygusunu zayıflatabileceğini açıklamış; Coyne ve arkadaşları (2020) ise dijital araçların aile içi rolleri, sorumluluk bilincini ve iletişimi biçimini destekleyebileceğini savunmuştur. Dolayısıyla insan-makine etkileşimi kolaylaştırıcı ve yabancılaştırıcı olmak üzere çift yönlü bir etkiye sahip olarak değerlendirilmiştir. Özellikle yapay zekâ bireylerin karar alma, taklit etme, akıl yürütme, tahmin etme, davranışlarını ve bilişsel işlevlerini etkilemektedir. Bu çift yönlü ilişki insan-makine etkileşiminin en önemli örnekleri olarak görülmektedir (Benhamou, 2020; Popenici ve Kerr, 2017).

3. Aile Dinamiklerinin Dijitalleşmesi

Aile, evlilik sonucunda meydana gelen sistemsel ve kültürel anlamda toplumun en küçük yapı birimini oluşturmaktadır (Hallaç ve Öz, 2014). Ailenin sağlıklı bir şekilde varlığını devam ettirebilmesi bireylerin aile içindeki rollerine bağlıdır. Aile içindeki rollerin sağlıklı bir şekilde dağılması, tanımlanması ve kimlik inşası bireyler arasındaki ilişki ve iletişim biçimiyle mümkündür. Özellikle aileye katılan ilk çocuk, aile dinamiğini etkilemekte ve ciddi anlamda rol değişimi meydana getirmektedir. Bu durum aile üyeleri arasında stres faktörünün oluşmasına neden olmaktadır. Ailedeki denge durumu aile üyeleri arasındaki etkileşim, iletişim ve stres faktörlerini yönetme biçimiyle şekillenir (Gökler ve Atamtürk, 2021; Kılınç vd., 2017; Koçak ve Harmancı, 2020; Russell vd., 2018;). Ailelerin sahip olduğu içsel ve dışsal kaynaklar dengeli bir şekilde kullanıldığında, ailedeki stresle süreçlerle başa çıkmada sağlıklı bir rol üstlenildiğinde aile dengesinin bozulmasının önüne geçilmektedir. Zira aile bireylerinde meydana gelen herhangi bir değişim tüm aile üyelerini etkilemektedir (Cummins, 2024; Jensen ve Sanner, 2021; Sanner ve Jensen, 2021; Singh, 2021). Özellikle teknolojinin gelişimi, dijital değişim ve dönüşümler ve yapay zekanın ortaya çıkmasıyla birlikte aile dinamikleri yeniden şekillenmeye başlamış ve aileyi zamansal ve mekânsal olarak yeniden örgütlenmeye başlamıştır (Barhalescu, 2025; Feher, 2025; Kumar vd., 2024; Nuşu, 2023).

3.1. Dijital Ebeveynlik ve Dijital Aktivasyon

Dijitalleşme, yaşamın her alanını etkilemiştir. Özellikle işverenler, kendi çalışanlarını yönetebilmek için dijital araçları ve yapay zekâyı aktif bir şekilde kullanmaktadır. Bu süreç algoritmik yöntemle yapıldığı için, çalışanların ruh sağlığı ve gerçek zamanlı izleme gibi uygulamalarda yeni zorluklar yaratmakta

ve özellikle çalışanların ruh sağlığı, mahremiyet, gizlilik ve insan onurunu tehdit etmektedir (Barhalescu, 2025; Barhalescu ve Costescu, 2023; Nuțu, 2023). Bunun sonucunda dijital aktivizm ortaya çıkmıştır. Bu kavram, dijitalleşmenin sosyal hareketleri zaman ve mekândan bağımsız kılması olarak ifade edilmektedir (Çaha, 2022; Scott et al., 2017). Dijitalleşmenin etkisiyle dijital ebeveynlik kavramı ortaya çıkmıştır. Bu konuda Livingstone ve Blum-Ross (2020) dijital ebeveynliği, anne babaların çocuklarını sadece gözeterek değil, onları rehberlik ve ortak öğrenme süreçlerine dahil olarak, çocukların dijital kimlik inşa etmesi olarak tanımlamaktadır (Huang vd. 2018; Kurtdaş, 2025; Sanders vd., 2016).

3.2. Çocuk ve Ergenlerde Yapay Zekâ ile Sosyalleşme

Yapay zeka yaşamın her alanında var olabilmekte, insanların gelişim dönemleri üzerinde riskli bir etkiye sahip olmaktadır. Özellikle çocukların ve ergenlerin kimlik gelişimi ve kimlik inşası üzerinde kritik bir öneme sahiptir. Algoritmik içerikler, gençlerin dünya görüşünü şekillendirebilmekte, buna yönelik davranışlar sergileyebilmekte ve yankı odaları oluşturabilmektedir (European Parliament, 2022). Savaşlar, krizler, depremler, travmalar, göçler ve hastalıklar bu süreci olumsuz bir şekilde etkilemektedir. Özellikle pandemi vb. küresel hasatlıkların evden çalışma sistemini ön plana çıkarması bu süreci hızlandırmıştır. Bunun sonucunda bireyler sosyal izolasyona maruz kalarak sosyalleşmeyi dijital mecralarda ve yapay zekâ uygulamalarında bulmaya çalışmıştır. Ancak bunun riskleri ve dezavantajlarının çok olduğu görülmektedir. Zira dijitalleşmenin artmasıyla birlikte, aile sistemi dönüşmüştür (Barhalescu, 2025; European Parliament, 2022; Koçak ve Harmancı, 2020). Nitekim bu durum özellikle çocuklar ve ergenlerde sosyal izolasyona, kaygı ve strese yol açmış ve ekran bağımlılığı risklerini artırmıştır. Dolayısıyla genel itibarıyla ailenin ruh sağlığı, bu durumdan derin bir şekilde etkilenmiştir. (Akgün ve Özkan, 2025; Barhalescu, 2025; Barhalescu ve Costescu, 2023; European Parliament, 2022; Koçak ve Harmancı, 2020).

4. Aile Yaşamında Maneviyat ve Anlam Arayışı

Aile yaşamında maneviyat ve anlam çok önemli iki kavramdır. Bu iki kavram aile içi iletişimin, birlik ve beraberliğin harcı olarak değerlendirilebilir. Özellikle maneviyat, aile içi etkileşim ve iletişim dayanıklılığını artıran ve güçlendiren önemli bir faktördür. Nitekim Kenneth Pargament (2011), manevi başa çıkmanın aile içi kriz dönemlerinde koruyucu bir faktör olduğunu ifade etmiştir. Froma Walsh (2015) ise, aile içindeki inanç sistemlerinin dayanıklılığa katkı sağladığını belirtmiştir. Bu bağlamda maneviyatın, bireylerin psikososyal yapısını olumlu yönde etkilendiği söylenebilir.

4.1. Anlam Arayışı ve Maneviyatın Psikososyal Boyutları

Anlam arayışı ile ilgili sorunlar çok eski zamanlardan beri insanları rahatsız etmiş ve insanlar hayatlarını anlamlandırmak için çeşitli sorgulamalar yapmıştır. Bu soruların belki de en önemlisi “Hayatımın anlamı nedir?” sorusudur. Canan’a (2024) göre anlam, bir şeyin peşinden gidilmesi gereken çabayı göstermek ve onu açıklamaya, kavramaya çalışmaktır. Krischnamurti’ye (2012) göre anlam, bir cevaptan ziyade bir süreçtir. Yani önemli olan yaşamın amacının ne olduğu değil; kişinin duygularına, düşüncelerine ve yaşadıklarına bir anlam yüklemesidir (Yahya ve Demir, 2025). Maneviyat ise, bu durumu tamamlayıcı bir işlev görmektedir. Bu bağlamda maneviyat bireyin inanç, bağlılık, değerler, umut, mutluluk ve yaşam doyumu ile doğrudan ilişkili bir faktör olmaktadır (Smith, 2003).

Bilim değiştikçe ve dönüştükçe bu soruya verilen cevap da değişmeye başlamıştır. Çünkü pozitivism ve modernizmin bazı sorulara cevap veremedikleri görülmüştür. Örneğin; Allah ile ilişki kurma, ahiretin varlığı ve kurtuluş reçetesi, topluma faydalı olma, kişilerarası yakın ilişkiler, kendini gerçekleştirme veya “kemale erme”, anlamlı bir işte çalışma veya anlamlı bir yaşam sağlama vb. değerlere cevap bulunamadığı görülmektedir. Bilim ve teknolojinin değişmesi, gelişmesi ve dönüşümüyle birlikte paradigmlar değiştikçe insanların bu paradigmalara yükledikleri anlam da değişmeye başlamıştır (Abidoğlu, 2025; Frankl, 2009). Özellikle insanların gündelik hayatlarında yapay zekâ aracılığıyla bu sorgulamaları anlamlandırmaları, kişilerin var olan bireysel, ailevi ve toplumsal hayatlarını değiştirmelerine ve dönüştürmelerine neden olabilmektedir. Yapay zekâ, insanlara bireyselleşmiş bir hayat sunmakta, insanları yalnızlaştırmakta ve bakış açılarının daralmasına neden olmaktadır. Bu durum, insanların psikososyal boyutlarının olumsuz bir şekilde etkilenmesine sebebiyet vermektedir. Özellikle insanların psikososyal boyutunu oluşturan bilişsel, duyuşsal, ilişkisel ve kişilerarası ilişkileri oluşturan tüm değerleri ters yüz etmekte ve buna göre bir yaşam sunmaktadır (Abidoğlu, 2025). Dolayısıyla düşünme ve anlamlandırmanın yapay zekâya bırakılması kişinin kendi inisiyatifiyi kaybetmesi anlamına gelmektedir.

5. Yapay Zekânın Maneviyat ile Etkileşimi

İnsanoğlunun tarih boyunca anlam arayışını çeşitli ortamlarda sorular sorarak bulmaya çalışmıştır. Günümüz bilim çağında dijitalleşmenin sonucunda ortaya çıkan yapay zekâ uygulamaları bu arayışın önemini daha da artırmıştır. Headspace, Chatgpt, Gemini, Airisto, Copilot Calm gibi yapay zekâ uygulamaları, bireylere kişiselleştirilmiş meditasyon programları sunabilmektedir (Fitzpatrick et al., 2017). Bu uygulamaların hızlı bir şekilde

gelişmesi ve dönüşmesi maneviyatın algoritmalar tarafından yönlendirilmesi tartışmasını gündeme getirmiştir. Maneviyatın doğası gereği öznel olduğu için veri sistemleriyle nasıl uyumlu olabileceği konusu tartışma yaratmıştır (Altıntaş, 2025; Gökbayrak ve Işıklı, 2023) Aynı zamanda agnostik ve paganik öğelerle şekillendirilmiş mitolojik bir maneviyat arayışı gündeme getirilmeye çalışılmaktadır. Ayrıca dinin insan hayatına anlam katan, insanı teskin eden gücünden faydalanarak yeni bir maneviyat tasavvurunu da oluşturulmaktadır. (Baltacı, 2023; Cab, 2023). İnsan tarih içinde kavrayamadığı şeyleri mutlak üstün bir güce atfetmiştir. Günümüzde birçok olayın açıklığa kavuşmasıyla Tanrı'nın etkinliğinin azaldığı ve ona yönelimin sınırlandığı iddia edilmektedir (Acar, 2025).

5.1. Sanal Maneviyat ve Bireysel Deneyimler

Günümüz dünyasında teknolojinin hızla gelişmesi, yapay zekâ ve veri madenciliği gibi kavramları ortaya çıkarmış ve mevcut dönemin dijital çağ olarak adlandırılmasına sebep olmuştur. Dijitalleşmeyle beraber toplumu şekillendiren ekonomik, politik, sosyal, kültürel ve dini sistemlerde bireysel, alevi ve toplumsal anlamda yeni dinamikler meydana gelmiştir. (Çağcıoğlu ve Anık, 2021). Bilhassa içinde bulunduğumuz dünyayı anlamlandırma çabasında olan insanoğlu, çağın getirdikleri değişim ve dönüşümlere yeni dini formlar oluşturmuş ve dinin bireyselleştirmesine katkıda bulunmuş ve bu nedenle bireyselleştirilmiş dindarlık ortaya çıkmıştır (Coştu, 2017). Bunun sonucunda “sosyal medya dindarlığı” (Oyman, 2016), “prime-time dindarlığı” ve “selfie (özçekim) dindarlığı” (Geçer, 2018), “teknodindarlık” (Doğan, 2018), “çevrimiçi dindarlık” (Eken, 2021), “hibrit dindarlık” (Çuhadar, 2021), “sanal din” (Haberli, 2019), “akışkan dini kimlikler” (Derviş Dereli, 2019), “dinin dijitalleşmesi” (Akgül, 2017) ve “mobil dindarlık” (Yakut, 2023) gibi kavramlar kullanılmaya başlanmıştır. (Yakut, 2024). Bu durumun olumlu bazı yönleri olsa da daha çok olumsuz yönlerinin dikkat çektiği görülmektedir. Nitekim bu konuda Bryant (2019), dijital maneviyatın bazı insanlarda aidiyet duygusunu artırsa da genel olarak din ve maneviyatı yüzeyselleştirme riskini beraberinde getirdiğini vurgulamıştır.

6. Dijital Rehberlik ve Aile İçi İlişkiler

Dijital rehberlik, psikolojik danışmanlık, bireysel danışmanlık, aile danışmanlığı ve aile terapisi gibi danışmanlık ve terapileri kapsamaktadır. Bu danışmanlık ve terapiler dijital ve yapay zeka destekli olduğunda yüz yüze danışmanlık ve terapilerden daha avantajlı, maliyeti daha düşük ve erişilebilirliği daha kolay olabilmektedir (Andersson, 2016).

6.1. Yapay Zekâ ile Psikolojik Danışmanlık

Yapay zekâ (AI) ile danışmanlık, psikolojik danışmanlık süreçlerine yapay zekaya entegre edilerek bireylere bireyselleştirilmiş destek hizmeti imkânı sunmaktadır (Güney ve Yalçın 2023). Yapay zekâ desteğini kullanan danışmanlar veya terapistler, bireylerin psikososyal durumlarını gözlemleyebilir, bunun sonucunda biyopsikososyal ihtiyaçlarına yönelik kişisel tavsiyelerde bulunabilmektedir. Ayrıca belirli zamanlarda da geri bildirim sağlayabilmektedir (Goodrich vd. 2020; Kaplan ve Şentürk 2022; Kayalar 2023). Yapay zekâ araçlarına Woebot, Gemini, ChatGbt, Airisto, Replika ve Copilot gibi yapay zekâ destekli uygulamalar olarak örnek verilebilir (Güney ve Yalçın 2023). Bu uygulamalar bireylere biyopsikososyal ihtiyaçlarına yönelik daha esnek ve etkili çözümler ortaya koymaktadır (Fulmer 2019). Onların stres ve kaygılarla başa çıkma, duygusal, bilişsel ve düşünsel farkındalıklarını artırma imkânı sunabilmektedir (Kaplan ve Şentürk 2022).

6.2. Aile Danışmanlığı Hizmetinde Teknoloji Kullanımı

Dijitalleşmenin etkisiyle yapay zekanın gelişmesi çevrimiçi aile danışmanlığı hizmeti kullanımını arttırmıştır. Bu danışmanlık hizmeti, danışanların profesyonel destek alma durumunu kolaylaştırmıştır (Zaidi vd., 2021). E-danışmanlık, çevrimiçi platformlar ve mobil uygulamalar ile ailelerin danışmanlık hizmetlerine her an erişebilmelerine olanak tanımaktadır (Zeren 2017; Westman vd., 2021). Dijital aile danışmanlığı hizmeti danışmanlara mali ve zaman tasarrufu sağlar, coğrafi sınırları aşarak ve mahremiyet ve gizlilik konusunda esneklik sunabilmektedir (Peker vd. 2017; Yavrutürk, 2024; Watts 2002). Bu danışmanlık türünün aile içi iletişimi ve etkileşiminde pozitif bir etki oluşturduğu görülmüştür. Bu konuda Bendelin vd. (2022), çevrimiçi aile danışmanlığı hizmetinin aile içi sorumluluğu, birlik ve beraberliği artırabileceğini açıklamaktadır. Fakat etik çerçeve, veri güvenliği, gizlilik ve mahremiyet gibi konular durumu çok kritik bir noktaya taşımaktadır.

7. Mahremiyet, Gizlilik ve Aile

Mahremiyet ve gizlilik birbirleriyle ilişkili ancak farklı kavramlardır. Mahremiyet, bireyin bütünselliğine bağlı bir haktır. Bireyin kendisiyle ilgili bilgilere, mülkiyetine, duygulara, düşüncelere ulaşma hakkına denilmektedir (Derenzo ve Moss, 2006). Danışmanlar ve terapistler açısından ele alındığında, danışman veya terapistler ile danışanlar arasındaki ilişkinin ayrılmaz bir parçası olarak kabul edilmektedir (Nagy, 2011). Gizlilik ise bir bireyin bilgisine, mülküne veya davranış bilgilerine erişim hakkının korunmasına denilmektedir. Gizlilik, güvene dayalı bir ilişki kurmaya ve bu ilişkinin izinsiz olarak ifşa edilememesi olarak tanımlanmaktadır. (Derenzo ve Moss, 2006). Danışmanlar

veya terapistlere göre gizlilik, danışman ve terapist tarafından elde edilen bilgilerin belirli koşullar sağlanmadığı müddetçe, güvenli bir şekilde muhafaza edilmesine ve başkalarının erişimine kapalı olmasına denilmektedir. (Derenzo ve Moss, 2006; Nagy, 2011; Say, 2021). Bu ilke gündelik yaşamımızda haklarımızın en temel kavramları olarak karşımıza çıkmaktadır. Özellikle gündelik hayatımızın ayrılmaz bir parçası haline gelen dijitalleşmeyle birlikte, zamansal ve mekânsal olarak mahremiyetin alanı daralmış, bireylerin ve ailelerin mahremiyet kaygıları giderek artmış ve bu kaygı dijital alanlara taşınmaya başlanmıştır. Bu noktadan hareketle dijital mahremiyet sorunu, çok erken yaşlardan itibaren teknolojiyle tanışan “dijital neslin” ve ailelerinin temel gündemi hâline gelmiştir.

Değerlendirme ve sonuç

Gelecekte yapay zekanın gündelik ve iş hayatımızı ciddi derece etkileyebileceği; bireysel, ailevi ve toplumsal hayatımızda yaşanan problemlere çözümler üretebileceği düşünülmektedir. Bununla birlikte yapay zeka araçlarının çeşitli riskleri de getirebileceği ön görülmektedir. Modern hayatın beraberinde getirdiği ruh sağlığı sorunları, değişen ve dönüşen aile sistemleri ve dijitalleşmeyle birlikte gelişen yapay zekanın gelecekte nasıl bir tahayyül sunacağı anlaşılmaya çalışılmaktadır. Özellikle modern toplumda hızla değişen ve dönüşen dinamikler, dijitalleşmenin etkisi ve yapay zekâ destekli uygulama etkileşimleri, aile yapısını dönüştürdüğü ve yeni biyopsikososyal dengeler oluşturulduğu görülmektedir. Bu bağlamda yapay zekâ insanlara bir yandan fırsatlar sunarken öte yandan bazı riskleri ortaya çıkarmaktadır. Fırsatlar olarak değerlendirildiğinde insanların yapay zekayı akıl hocası, dijital asistanı, yaşam koçu, danışman ve mentör olarak kullandığı görülmüştür. Özellikle insanların yapay zekaya rapor hazırlatmak, içerik üretmek, sunum hazırlatmak, yemek menüsü çıkartmak ve bunun tarifesini aldırarak, sağlık sorunlarına yönelik bilgi ve danışmanlık aldırarak, seyahat planlaması yaptırmak, çocuk bakımı için destek almak için kullandığı görülmüştür. Bu noktadan hareketle yapay zekânın insanlara hem zamansal hem de mekânsal anlamda kolaylık ve fırsatlar sağladığı açıkça görülmektedir. Riskler olarak değerlendirildiğinde ise mahremiyet ve gizlilik açısından çok problemlili bir duruma işaret etmektedir. İnsanlar için sahte kimlik oluşturma, biliş ve duyuş analizi yapma, zararlı içerik üretme ve plan oluşturma, konum bilgisini algılama, savaş araçları için kullanma gibi biyopsikososyal açıdan riskler barındırdığı anlaşılmıştır.

Kaynakça

- Abidoğlu, İ. (2025). Otonom zihinler, kutsal ruhlar: Yapay zekâ dünyasında dinsel insanın anlam arayışı. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 27(3), 1187–1204.
- Acar, A. K. (2025). Yapay zekâ ve din: Bireysel hayatta yeni bir dönüşüm senaryosu. *Dergiabant*, 13(2), 656–675. <https://doi.org/10.33931/dergiabant.1738284>
- Akgül, M. (2017). Dijitalleşme ve din. *Marifet Dini Araştırmalar Dergisi*, 17(2), 191–207.
- Akgün, B. M., & Özkan, B. (2025). Üretken yapay zekânın yakın gelecekte aile ruh sağlığı üzerine öngörülerinin nitel bir incelemesi. *Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Dergisi*, 15(30), 367–404.
- Altıntaş, M. C. (2025). Din eğitiminde yapay zekâ teknolojileri: Fırsatlar ve etik tartışmalar. *İslami İlimler Dergisi*, (40), 95–119.
- Andersson, G. (2016). Internet-delivered psychological treatments. *Annual Review of Clinical Psychology*, 12(1), 157–179.
- Barhalescu, M. (2025). The importance of mental health in modern society. *Journal of Marine Technology & Environment*, 1, 21–24. <https://doi.org/10.53464/JMTE.01.2025.03>
- Barhalescu, M., & Costescu, E. (2023). The role of social media in user health. *Journal of Marine Technology and Environment*, 2, 7–11. <https://doi.org/10.53464/JMTE.02.2023.01>
- Bendelin, N., Hesser, H., Dahl, J., & Carlbring, P. (2022). Experiences of guided internet-based family interventions: A qualitative study. *Journal of Family Therapy*, 44(2), 245–262. <https://doi.org/10.1111/1467-6427.12345>
- Benhamou, S. (2020). Artificial intelligence and the future of work. *Revue d'économie industrielle*, (1), 57–88. <https://doi.org/10.4000/rei.8727>
- Brownlie, J., & Spandler, H. (2018). Materialities of mundane care and the art of holding one's own. *Sociology of Health & Illness*, 40(2), 256–269.
- Bryant, A. (2019). Digital spirituality: Technology and the reconfiguration of religious experience. *Journal of Contemporary Religion*, 34(3), 451–467. <https://doi.org/10.1080/13537903.2019.1655763>
- Buse, C., Martin, D., & Nettleton, S. (2018). Conceptualising 'materialities of care': Making visible mundane material culture in health and social care contexts. *Sociology of Health & Illness*, 40(2), 243–255.
- Canan, S. (2024). *Hayatın anlamı*. Alfa Basım Yayım.
- Castells, M. (2011). *The rise of the network society*. Wiley.
- Coştu, Y. (2017). *Toplumsallaşma ve dindarlık*. LAP Lambert Academic Publishing.
- Coyne, S. M., Rogers, A. A., Zurcher, J. D., Stockdale, L., & Booth, M. (2020). Does time spent using social media impact mental health? *Computers in Human Behavior*, 104, 106160. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2019.106160>

- Cummins, R. A. (2024). Homeostasis. In *Encyclopedia of quality of life and well-being research* (pp. 3165–3168). Springer.
- Çaha, Ö. (2022). Yeni medya ve değişen toplumsal hareketler. *Bilişim Teknolojileri ve İletişim: Birey ve Toplum Güvenliği* içinde (ss. 247–264). Türkiye Bilimler Akademisi.
- Çapcıoğlu, İ., & Anık, H. (2022). Sanayi devriminden Endüstri 4.0'a: Dijitalleşme ve dijital dünyada dinin statüsü. *Tevilat*, 2(1), 27–43.
- Çuhadar, M. (2021). Postmodernizm, dijitalleşme ve hibrit dindarlık. *Tevilat*, 2(1), 67–88.
- Dereli, M. D. (2019). Dinî kimliklerin siber uzamda akışkanlaşması. *İnsan & Toplum*, 9(1), 85–115.
- Derenzo, E. G., & Moss, J. (2006). Privacy and confidentiality. In *Writing clinical research protocols ethical considerations* (pp. 174–189). Elsevier Academic Press.
- Doğan, B. (2018). *Dindarların dini teknolojik aletlerle etkileşimi: Tekno-dindar pratikler* (Yüksek lisans tezi). Mardin Artuklu Üniversitesi.
- Eken, M. (2021). *Çevrim içi dindarlık: M neslinin inanç pratikleri*. Nobel Akademik Yayıncılık.
- European Parliament. (2022, July 5). *The impact of teleworking and digital tools on mental health*. https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2022-0279_EN.html
- Feher, K. (2025). *Generative AI, media, and society*. Taylor & Francis.
- Fitzpatrick, K. K., Darcy, A., & Vierhile, M. (2017). Delivering cognitive behavior therapy using a fully automated conversational agent (Woebot). *JMIR Mental Health*, 4(2), e19. <https://doi.org/10.2196/mental.7785>
- Floridi, L. (2019). *The logic of information*. Oxford University Press.
- Floridi, L. (2021). Establishing the rules for building trustworthy AI. In *Ethics, governance, and policies in artificial intelligence* (pp. 41–45). Springer.
- Frankl, V. E. (2009). *İnsanın anlam arayışı* (S. Budak, Çev.). Okuyan Us.
- Fulmer, R. (2019). Artificial intelligence and counseling: Four levels of implementation. *Theory & Psychology*, 29(6), 807–819. <https://doi.org/10.1177/0959354319853045>
- Gavrila-Ardelean, M. (2021). Considerations on the mental health of the contemporary family. In Costin & Khurana (Eds.), *Contemporary family challenges*.
- Geçer, E. (2018). Popüler kültür, politika ve din: Prime-time ya da selfie dindarlığı. *İnsan ve İnsan*, 5(16), 85–99.
- Goodrich, K. M., Kingsley, K. V., & Sands, H. C. (2020). Digitally responsive school counseling. *International Journal for the Advancement of Counseling*, 42, 147–158. <https://doi.org/10.1007/s10447020093969>

- Gökbayrak, H., & Işıklı, Ş. (2022). Dijital din teorisi. M. Yeşilyurt (Ed.), *Yapay zekâ, transhümanizm ve din* içinde (ss. 105–147). DİB Yayınları.
- Gökler, R., & Atamtürk, E. (2021). Ebeveynlik rollerindeki değişim. *Sosyal Politika ve Sosyal Hizmet Çalışmaları Dergisi*, 2(2), 151–177.
- Gülen, S. A. Y. (2021). Etik bir mesele: Psikoterapi türlerinde mahremiyet ve gizlilik. *Journal of Cognitive-Behavioral Psychotherapy and Research*, 10(3), 344.
- Güney, E., & Yalçın, S. B. (2023). Okul psikolojik danışmanlarının pandemi dönemindeki görüşleri. *Nitel Sosyal Bilimler*, 5(1), 49–67.
- Haberli, M. (2019). Dijital çağda din ve dindarlığın dönüşümü. *Medya ve Din Araştırmaları Dergisi*, 2(2), 307.
- Hallaç, S., & Öz, F. (2014). Aile kavramına kuramsal bir bakış. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 6(2), 142–153.
- Haenlein, M., & Kaplan, A. (2019). A brief history of artificial intelligence. *California Management Review*, 61(4), 5–14.
- Huang, G., Li, X., Chen, W., & Straubhaar, J. (2018). Fall-behind parents? The influential factors on digital parenting self-efficacy in disadvantaged communities. *American Behavioral Scientist*, 62(9), 1186–1206.
- Jensen, T. M., & Sanner, C. (2021). Well-being across diverse family structures. *Journal of Family Theory & Review*, 13(4), 463–495.
- Kahya, Y., & Demir, A. (2025). Yapay zekâ uygulamalarının insanın anlam arayışına etkisi. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 24(54), 1214–1247.
- Kaplan, E., & Şentürk, Ş. (2022). Uzaktan eğitim sürecindeki rehberlik programları. *Disiplinlerarası Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 6(13), 436–460.
- Kayalar, M. (2023). *Ortaokul öğrencilerinin kariyer gelişimini destekleyici çevrimiçi programın etkililiği* (Doktora tezi). Ondokuz Mayıs Üniversitesi.
- Kılınç, G., Yıldız, E., & Harmancı, P. (2017). Toplumsal travmatik olaylar ve aile ruh sağlığı. *Türkiye Klinikleri Psikiyatri Hemşireliği*, 3(2), 182–188.
- Koçak, Z., & Harmancı, H. (2020). COVID-19 pandemisi sürecinde ailede ruh sağlığı. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (5), 183–207.
- Krischnamurti, J. (2012). *Kendini değiştirmek dünyayı değiştirmek* (O. Düz, Çev.). Omega.
- Kumar, S., Verma, A. K., & Mirza, A. (2024). *Digital transformation, artificial intelligence and society*. Springer.
- Kurtdaş, E. M. (2025). Dijitalleşme ve ailenin dönüşümü. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Aile Yılı Özel Sayısı, 253–286.
- Livingstone, S., & Blum-Ross, A. (2020). *Parenting for a digital future*. Oxford University Press.
- Lupton, D. (2016). Digital media and motherhood. *BMC Pregnancy and Childbirth*, 16, 171–181.

- Lupton, D., Pedersen, S., & Thomas, G. (2016). Parenting and digital media. *Sociology Compass*, 10(8), 730–743.
- Metzger, M. J. (2007). Making sense of credibility on the web. *Journal of the American Society for Information Science and Technology*, 58(13), 2078–2091.
- Nagy, T. F. (2011). *Essential ethics for psychologists*. APA.
- Nuþu, C. S. (2023). Early transhumanism ideas and their extensions. *Journal of Marine Technology and Environment*, 2, 52–57.
- Oyman, N. (2016). Sosyal medya dindarlığı. *KSÜ İlahiyat Fakültesi Dergisi*, (28), 125–167.
- Pargament, K. I. (2011). *Spiritually integrated psychotherapy*. Guilford Press.
- Peker, M., Gürüler, H., Şen, B., & İstanbullu, A. (2017). A new fuzzy logic based career guidance system. *Tehnüčki Vjesnik*, 24(6), 1863–1868.
- Popenici, S. A. D., & Kerr, S. (2017). Artificial intelligence in higher education. *Research and Practice in Technology Enhanced Learning*, 12(22), 1–13.
- Russell, S., & Norvig, P. (2020). *Artificial intelligence: A modern approach* (4th ed.). Pearson.
- Russell, L. T., Coleman, M., & Ganong, L. (2018). Family structure in a social determinants framework. *Journal of Family Theory & Review*, 10(4), 735–748.
- Saçan, S., Yaralı, K. T., & Kavruk, S. Z. (2022). Çocukların yapay zekâ kavramına ilişkin metaforik algıları. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (64), 274–296.
- Sanders, W. P., Forehand, R., Sullivan, A., Jones, D. (2016). Parental perceptions of technology and technology-focused parenting: Associations with youth screen time. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 44, 28–38.
- Sanner, C., & Jensen, T. M. (2021). Accurate measures of family structure. *Journal of Family Theory & Review*, 13(1), 110–127.
- Scott, D. A., Valley, B., & Simecka, B. A. (2017). Mental health concerns in the digital age. *International Journal of Mental Health and Addiction*, 15, 604–613.
- Smith, C. (2003). Theorizing religious effects among adolescents. *Journal for the Scientific Study of Religion*, 42(1), 17–30.
- Türkle, S. (2017). *Reclaiming conversation*. Penguin Press.
- Ünlü, D. G. (2025). Dezenformasyon ve dijital tehditler karşısında aileyi korumak. *TRT Akademi*, 10(24), 850–857.
- Walsh, F. (2015). *Strengthening family resilience* (3rd ed.). Guilford Press.
- Watts, A. G. (2002). ICT in career guidance systems. *International Journal for Educational and Vocational Guidance*, 2(3), 139–155.
- Yakut, İ. (2023). Dindarlığın dijitalleşen yüzü: Mobil dindarlık. *JASSS*, 16(95), 313–330.

- Yakut, İ. (2024). Postmodern dindarlık ve yapay zekâ kaygısı ilişkisi. *Tasavvur*, 10(2), 899–940.
- Yavrutürk, A. R. (2024). Okullarda psikolojik sağlamlık ve inovasyon. *Akdeniz İnsani Bilimler Dergisi*, 14(2), 261–275.
- Zaidi, D., Raza, S., & Sharma, L. (2021). Artificial intelligence based career counselling chatbot. *Annals of the Romanian Society for Cell Biology*, 25(6), 11732–11735.
- Zeren, Ş. G. (2017). Therapeutic alliance in face-to-face and online counseling. *Journal of Human Sciences*, 14(3), 2278–2307.
- Zuboff, S. (2024). The age of surveillance capitalism. *Journal of Information Ethics*, 33(1), 84–85.

